

Mottagare: kn.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: kn.me.remissvar@regeringskansliet.se

Er ref: KN2026/00379

Remissvar

Green Power Swedens remissvar om En kortare instanskedja för mark- och miljöärenden

Green Power Sweden tackar för möjligheten att svara på remiss av Miljötilståndsutredningens betänkande *En kortare instanskedja för mark- och miljöärenden* (SOU 2025:122).

Green Power Sweden är en branschförening för företag som arbetar med storskalig vindkraft, storskalig solkraft och energilagring. Våra medlemmar står tillsammans för mer än en fjärdedel av Sveriges elproduktion, och bidrar med lagringseffekt för balansering av elsystemet. Våra företag möjliggör elektrifieringen av Sverige.

Sammanfattning av synpunkter

- Green Power Sweden bedömer att förslagen i betänkandet överlag kan bidra till en mer effektiv, förutsägbar och ändamålsenlig tillståndsprocess. Det är ännu inte klart hur de många olika ändringar av tillståndsprocessen som föreslagits på europeisk och nationell nivå är tänkta att samspela. Detta kommer att få stor betydelse för vilka effekter reformerna får i praktiken.
- Det är viktigt att säkerställa ett tydligt övergripande samordningsansvar, tillräckliga resurser till berörda myndigheter samt en strukturerad uppföljning av hur reformerna faller ut.
- Vi instämmer med utredningens slutsats att tillståndsprövningen bör omfatta högst tre instanser, varav minst två domstolsinstanser med krav på prövningstillstånd i den sista instansen. Instanskedjan bör vara lika lång för olika verksamheter som prövas enligt miljöbalken.
- Det är positivt att förtydliga att mark- och miljödomstol endast ska överlämna mål som faktiskt rör försvaret till regeringen eftersom praxis inte är enhetlig i dag. Det bör dock tas ett samlat grepp om genomförandet av de förslag som lagts av olika utredningar om ändringar av 21 kap. 7 § miljöbalken.
- Green Power Sweden stödjer ambitionen att tydligare renodla länsstyrelsens roll mot tillsynsvägledning och bevakning av statliga intressen för en tydlig ansvarsfördelning. Länsstyrelserna har dock i många fall stor kompetens och

viktiga regionala perspektiv som bör beaktas vid kommunal prövning eller domstolsprövning.

- Vi ställer oss överlag positiva till förslaget om att dom ska meddelas så snart som möjligt med hänsyn till målets art och omständigheterna i övrigt. De föreslagna tidsfristerna riskerar dock att leda till fler avslag eller avvísningar, och det är viktigt att de inte urholkar kvaliteten i miljöprövningen.
- Det är välkommet att utredningen föreslår att införa en avgift för att överklaga. Den föreslagna nivån och kravet på ekonomiskt underlag bedömer vi dock kommer innebära att förändringen blir begränsad för vindkrafts- och solparker. Vi saknar också resonemang och konsekvensanalys av hur förslaget förhåller sig till miljöorganisationer.

Synpunkter på förslagen

Green Power Sweden välkomnar utredningens ambition att förenkla instansordningen och korta handläggningstiderna i mark- och miljöärenden. Vi bedömer att förslagen överlag kan bidra till en mer effektiv, förutsägbar och ändamålsenlig tillståndsprocess. Varje förslags värde avgörs dock av om det leder till faktiska tidsvinster och ökad förutsägbarhet samtidigt som rättssäkerheten upprätthålls.

Som utredningen själv skriver kommer den positiva effekten av förslagen främst att synas när de genomförs samordnat med förslag som utredningen har lagt fram i tidigare betänkanden, inklusive inrättandet av den nya Miljöprövningsmyndigheten. När förslagen dessutom ses tillsammans med genomförandet av bestämmelser i förnybartdirektivet och andra initiativ som rör tillståndsprövningen framstår både omfattningen av de olika ändringarna och det faktum att de genomförs parallellt som särskilt utmanande. I nuläget är det inte klart hur de processuella och materiella förändringarna av lagstiftningen är tänkta att samspela, samtidigt som viktiga detaljer i genomförandet ännu inte är beslutade. Dessa kommer att få stor betydelse för vilka effekter reformerna får i praktiken, även om ambitionen bakom dem är god.

Vi vill därför understryka vikten av ett tydligt övergripande samordningsansvar, tillräckliga resurser till berörda myndigheter samt en strukturerad uppföljning av hur reformerna faller ut i praktiken. En sådan uppföljning bör även inkludera en beredskap att justera regelverk och tillämpning om det visar sig att de samlade effekterna inte motsvarar intentionerna.

Positivt med kortare instanskedja

Green Power Sweden instämmer med utredningens slutsats att tillståndsprövningen bör omfatta högst tre instanser, varav minst två domstolsinstanser med krav på

prövningstillstånd i den sista instansen. Det bör säkerställas att instanskedjan är lika lång för verksamheter som prövas enligt miljöbalken. I dag utgörs första instans av miljöprövningsdelegation för en del ärenden och mark- och miljödomstol för andra, vilket dock kan ändras med den nya Miljöprövningsmyndigheten.

Vi välkomnar förslaget att ta bort länsstyrelsen som överprövningsinstans för vissa kommunala beslut enligt plan- och bygglagen samt motsvarande ärenden enligt miljöbalken som inleds i kommun. I dag är länsstyrelsen tillsynsmyndighet för vissa av branschens verksamheter och kommunen för andra, vilket innebär olika många instanser vid överklagade beslut.

En mer koncentrerad instansordning med tidigare domstolsprövning kan ge snabbare och mer förutsebara beslut, och främja både rättssäkerhet och effektivitet. Det är också positivt att utredningen föreslår en kortare instanskedja för bygglov i de fall sådana lov för transformatorstationer eller andra anläggningar inom projektområdet för en sol- eller vindkraftspark överklagas.

Avvisning av för sent inkomna överklaganden

Det är positivt med förslaget att beslut om avvisning som rör för sent inkommen överklagan inte får överklagas. En fråga som hade kunnat utredas i sammanhanget är när underinstansen har rättidsprövat ett överklagande och beslutat att det har inkommit i rätt tid. Ibland gör underinstansen fel och då borde det vara möjligt för verksamhetsutövaren att överklaga frågan om rättidsprövning särskilt innan domstol eller regering prövar ärendet i sak.

Överlämnande till regeringen av mål som rör försvarsintressen

När det gäller ändringar av 21 kap. 7 § miljöbalken vill vi inledningsvis framhålla att det bör tas ett samlat grepp om genomförandet av de förslag som Miljöutredningen lämnat i tidigare betänkanden och de som Regeringsutredningen har lämnat i betänkandet *Rätt frågor på regeringens bord* (SOU 2024:11).

Vi stödjer förslaget att förtydliga att mark- och miljödomstol endast ska överlämna mål som faktiskt rör försvaret till regeringen eftersom praxis inte är enhetlig i dag. Det är också positivt att bestämmelserna i miljöbalken och plan- och bygglagen om vilka ärenden som ska överlämnas till regeringen gällande försvarsfrågan görs samstämmiga.

Förslaget om att mark- och miljödomstol inte ska lämna över ärenden som bör avvisas eller avslås av andra skäl än försvarsfrågan till regeringen utan avgöra dem

själva kan korta prövningstiden avsevärt. Ett sådant beslut från mark- och miljödomstol bör kunna överklagas till Mark- och miljööverdomstolen med krav på prövningstillstånd.

Det finns inget förslag om vad domstolens yttrande till regeringen ska innehålla, vilket hade varit önskvärt. Nu är det oklart om domstolen ska bereda klart samtliga frågor som inte rör Försvarsmakten innan ärendet lämnas över till regeringen, eller om det ska vara upp till regeringen att återförvisa ärendet till mark- och miljödomstolen efter att regeringen har vägt av försvarsfrågan. I dag beslutar regeringen ibland att remittera ett ärende till mark- och miljödomstol för beredning, men inte alltid och en mer enhetlig ordning vore välkommen. Vår uppfattning är att ett yttrande bör innehålla en bedömning av samtliga övriga frågor så att regeringen får ett färdigberett ärende, vilket skulle korta handläggningstiden i Regeringskansliet.

Det kommer också att behövas en bestämmelse gällande överlämnande till regeringen från den kommande Miljöprövningsmyndigheten. Om en verksamhetsutövare överklagar ett sådant ärende till mark- och miljödomstol blir domstolens enda uppgift att överlämna ärendet till regeringen för prövning. Det bör därför utredas om även Miljöprövningsmyndighetens ska kunna överlämna sådana ärenden direkt till regeringen. Det skulle kunna minska den totala prövningstiden med motsvarande mark- och miljödomstolens handläggningstid.

Mark- och miljööverdomstolens roll som prejudikatsinstans

Vad gäller förstärkning av Mark- och miljööverdomstolens roll som prejudikatsinstans ser vi en risk att detta får en negativ effekt för branscher utan välutvecklad praxis, som t.ex. solkraft. Att minska mängden fall som kan tas upp i Mark- och miljööverdomstolen samtidigt som länsstyrelsen försvinner som prövningsinstans kan kraftigt begränsa möjligheterna till prövning av ärenden där vi fortfarande ser stort behov av ny praxis.

Vi instämmer i utredningens förslag om att Mark- och miljööverdomstolen ska kunna avgöra mål som inte kommer att kunna överklagas till Högsta domstolen och som är av principiell betydelse med förstärkt sammansättning. Vi välkomnar också förslaget om att man vid rekryteringen av hovrättsråd till Mark- och miljööverdomstolen i kravprofilen bör beakta domstolens viktiga roll som prejudikatsinstans i flertalet mål. Av samma skäl stödjer vi utredningens uppfattning om att en anställning bör avse en placering vid just Mark- och miljööverdomstolen. För att tillståndsprövningen faktiskt ska gå snabbare och utan att det leder till fler avvisingar eller avslag är en hög kompetens vid domstolen central, och förslaget kan bidra till det.

Renodlad myndighetsroll för länsstyrelsen

Green Power Sweden stödjer ambitionen att tydligare renodla länsstyrelsens roll mot tillsynsvägledning och bevakning av statliga intressen. En sådan tydlig ansvarsfördelning minskar risken för överlappande bedömningar och bidrar till mer ändamålsenliga processer. Länsstyrelserna har dock i många fall stor kompetens och viktiga regionala perspektiv som bör beaktas vid kommunal prövning eller domstolsprövning. Vi föreslår att regeringen överväger krav för kommuner och mark- och miljödomstol att inhämta yttranden från länsstyrelsen i minst vissa kategorier av mål och prövningar som t.ex. storskaliga energiprojekt och projekt i områden med särskilt höga naturvärden.

Vi anser att länsstyrelsens roll att upphäva vissa kommunala beslut utanför överklagandeprocesser bör tas bort. I sådana fall där länsstyrelsen i nuläget granskar kommunernas beslut, exempelvis i strandskyddsärenden, behöver rollfördelningen tydliggöras så att detta dubbelarbete undviks. Antingen flyttas sådan prövning till länsstyrelsen, eller så får kommunen inhämta yttrande från länsstyrelsen under handläggningen.

Tidsfrister behöver medge en tillräcklig prövning

Vi ställer oss överlag positiva till förslaget om att dom ska meddelas så snart som möjligt med hänsyn till målets art och omständigheterna i övrigt. När det gäller förslaget att domstolarnas handläggningstid för beslutfattande begränsas till två månader efter huvudförhandling ser vi dock en risk för att det vid hög arbetsbelastning kan leda till fler avslag eller avvísningar. Det bör också tydliggöras att tidsfristen gäller från det att ansökan är komplett, så att tidsfristen inte påverkar domstolarnas tid för att inhämta yttranden, kompletteringar etc. Likaså får inte tidsfristen leda till en urholkning av kvaliteten i miljöprövningen. Det måste säkerställas att samma kvalitet och inhämtande av kunskap fortfarande kan ske.

Vi stödjer förslaget att domstolar i ett tidigt skede ska pröva frågor om klagorätt och överklagbarhet, och att ärenden som saknar förutsättningar för sakprövning ska kunna avvisas direkt. Detta är en viktig åtgärd för att minska onödigt långdragna processer.

Vi saknar förslag om tidsfrister för länsstyrelsens handläggning av t.ex. dispenser enligt 7 kap. och samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. De har stor inverkan på bl.a. solparksprojekt och innebär att de i dag har sämre förutsägbarhet än tillståndsprövningar enligt 9 och 11 kap. miljöbalken.

Nivån för avgift för överklagande bör övervägas ytterligare

Vi välkomnar förslaget om att införa en avgift för att överklaga. Att det föreslås att avgiften endast ska gälla för klaganden med ett ekonomiskt underlag som överstiger 260 000 kr bedömer vi dock kommer innebära att förändringen blir liten för vindkrafts- och solparker jämfört med idag. Vi förstår utredningens analys att internationell rätt kräver att en avgift behöver utformas så att de som har ett berättigat intresse av att få sin sak prövad inte avstår från att överklaga på grund av ekonomiska skäl. Överklaganden är dock mycket vanliga i vår bransch och en viktig anledning till att tillståndsprocesserna i många fall tar lång tid. För att få reell effekt är det därför önskvärt att ytterligare överväga om internationell rätt medger att gränsen för det ekonomiska underlaget sänks, alternativt att avgiften höjs.

Vi saknar resonemang och konsekvensanalys av hur förslaget förhåller sig till miljöorganisationer. I vår bransch är det i många fall sådana organisationer som överklagar, även om det även kan vara privatpersoner som överklagar samma beslut eller dom. Det behöver analyseras om det bör göras en differentiering av avgiftsnivå och tröskel för ekonomiskt underlag mellan miljöorganisationer och privatpersoner, och vilka nivåer som skulle behövas för att uppnå den avsedda effekten med avgiften när det gäller miljöorganisationer.

Vi bedömer att förslaget om en avgift för överklagande kan ha positiv effekt genom att minska förekomsten att ett stort antal privatpersoner väljer att överklaga med snarlika överklaganden, vilket kan underlätta för prövningsmyndigheten i deras handläggning av målet och därmed till att handläggningstiden blir kortare.

Positivt med kortad handläggningstid för detaljplan

Vi ser positivt på de åtgärder som föreslås för att korta handläggningstiden för detaljplaner. För industrietableringar och viss förnybar energi som vätgasproduktion eller e-bränsle krävs ofta en ändrad eller ny detaljplan. Detta är kommunala processer som ofta tar mycket lång tid trots att anläggningen i fråga inte orsakar betydande miljöpåverkan eller påverkan på närboende. Även en väldigt enkelt avgränsad planprocess kan ta 2–4 år, dvs. minst lika lång tid som en komplex miljötillståndsprocess i domstol.

Eftersom även en detaljplan kan överklagas, så kan den som vill fördröja en etablering av en ny verksamhet i dag relativt enkelt åstadkomma en stor försening. Det kan i praktiken omöjliggöra investeringen. Det vore också önskvärt med en tydligare samordning mellan denna typ av detaljplan och miljötillståndet för en verksamhet eller åtgärd för att minska den totala tiden för tillståndsprocessen.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser behöver samordnas

Det ligger för närvarande många omfattande förslag kring tillståndsprocessen och arbete pågår redan med att införa en ny Miljöprövningsmyndighet. Vi vill lyfta att stegvis genomförande av dessa förslag, om de blir lagförslag, kan skapa otydligheter kring övergångsbestämmelser och prövningsmandat. Vi vill därför framhålla vikten av att eventuella lagförslag gällande ändrad prövningsordning och kortare instanskedjor i möjligaste mån samordnas avseende datum för ikraftträdande och övergångsbestämmelser.

Även statistik från Försvarsmakten bör samlas in

Vi instämmer med utredningens bedömning att det finns behov av att ta ett större samlat grepp kring frågor om insamling av ärende- och handläggningsstatistik inom mark- och miljöområdet. Det vore önskvärt att samla in sådan statistik från alla berörda aktörer så att den finns tillgänglig i ett konsekvent format, och att göra statistiken lättillgänglig i digital form. I sammanhanget vill vi lyfta Försvarsmaktens yttranden som är en viktig del av tillståndsprocessen för inte minst vindkraftsparker. Sedan slutet av 2023 har Försvarsmakten sekretessbelagt sina yttranden och det går därför inte att få en överblick över hur myndigheten har ställt sig, eller hur många ärenden de har ändrat inställning i under ärendets gång.

Ökad digitalisering och tillgänglighet är önskvärt

Vi instämmer med utredningen om behovet av att utreda en ökad digitalisering av handläggningen av överklaganden. Det vore välkommet med ett webbdiarium som utredningen beskriver, i likhet med det som i dag finns för länsstyrelserna, och att det görs tillgängligt för allmänheten.

Stockholm 2026-05-19

Nils Grunditz
Vd
Green Power Sweden

Ina Müller Engelbrektson
Branschjurist
Green Power Sweden